

acra

Associació Catalana de
Recursos Assistencials

INFORME SOCIAL I ECONÒMIC 2021

ÍNDEX

1. Introducció	3
2. Metodologia i limitacions de l'estudi	3
3. Resultats	6
4. El procés de la dependència	8
5. Demanda del sector de la dependència	9
6. Sol·licituds inicials de valoració del grau de dependència	10
7. Sol·licituds de revisió del grau de dependència	13
8. Perfil de les persones beneficiàries dels serveis públics de dependència	15
9. Serveis i prestacions públiques	19
10. Places al servei de residència assistida, la relació públic-privada	21
11. Usuaris dels principals serveis amb finançament públic d'atenció a la gent gran	23
12. Places al servei de centre de dia, la relació públic-privada	26
13. SITUACIÓ ECONÒMICA L'ANY 2020	28
14. Ingressos en els serveis de residència assistida	28
15. Ingressos en els serveis de centre de dia	30
16. Despeses 2020	33
17. Tarifes públiques	34
18. Conclusions generals	36
19. Efecte COVID-19	36

Introducció

Aquest estudi neix de la voluntat d'ACRA d'analitzar l'estat del sector d'atenció a la gent gran en situació de dependència a Catalunya dels últims cinc anys. Es vol aportar una visió pròpia, productiva, experta i complementària del sector i, al mateix temps, detectar les principals tendències socials i econòmiques de present i de futur. En paral·lel, aquest informe ha de promoure la reflexió i el debat sobre el sistema actual per tal de seguir contribuint a la seva millora en uns moments de gran incertesa.

Objectius de l'informe:

1. Explicar de manera clara i senzilla les dades de la dependència de Catalunya i la situació del sector assistencial.
2. Definir tendències de futur en el sector de l'atenció de les persones grans amb dependència a Catalunya.
3. Generar mesures pel *benchmarking*.
4. Identificar les fortaleses i debilitats de l'aportació del sector privat al servei d'atenció a la dependència.

Metodologia i limitacions de l'estudi

L'informe s'ha elaborat en base a fonts primàries (enquestes) i secundàries (documents públics oficials) d'informació:

La piràmide poblacional i el percentatge de població major de 65 anys (Fig. 1-2) obtingudes amb dades del Idescat.

Les dades sobre les sol·licituds d'un grau de dependència i el nombre i perfil de les persones beneficiàries (Fig. 3-10) s'ha extret a través del seguiment del Desplegament de la Llei de dependència del Departament de Drets Socials.

Les dades sobre places de residències i centres de dia (Fig. 11-12 i 15-16) s'han extret a partir de l'informe RESES i l'Índex de taules de places i serveis per a gent gran.

Les dades sobre els usuaris dels principals serveis d'atenció a la gent gran (Fig. 13-14) s'han extret de l'Índex de taules de prestacions econòmiques i de serveis per a persones amb dependència.

Les dades econòmiques dels serveis de residència i centres de dia de les entitats associades a ACRA (Fig. 17-23) s'han extret a través d'una enquesta que ha recollit les diferents fonts d'ingressos i despeses de les entitats.

Les dades sobre les tarifes públiques s'ha extret dels preus establerts en la Cartera de Drets Socials, i la mitjana del preu de places privades s'ha extret a partir del recull de dades econòmiques de les entitats d'ACRA.

Durant l'elaboració de l'informe s'han constatat algunes limitacions que no han permès satisfer les expectatives en la qualitat i quantitat d'informació a presentar i analitzar. Les fonts secundàries d'informació en el sector a Catalunya són escasses, i les que hi ha sovint no estan actualitzades.

Una d'aquestes limitacions es troba en el seguiment del desenvolupament de la llei de dependència de Catalunya que ha vist truncada la seva periodicitat. Normalment es publica un informe cada trimestre de l'any. Al 2020, només es van publicar les dades del primer trimestre. El següent informe publicat ha estat el del 3r trimestre del 2021, deixant tot l'espai de l'època de la COVID-19 sense dades actualitzades.

Independentment de la periodicitat dels informes, hi ha dos altres factors que cal destacar dins del desplegament del seguiment de la llei de dependència. En primer lloc, la manca de dades sobre llistes d'espera de les persones que han obtingut una valoració amb algun grau de dependència fins a l'obtenció d'una plaça o prestació pública. En segon lloc, les petites variacions i correccions que es produeixen entre els diferents informes trimestrals. Un informe trimestral no només afegeix les dades del trimestre en qüestió sinó que sovint corregeix o modifica dades d'anys anteriors. Per evitar augmentar la variabilitat s'ha mantingut el criteri d'utilitzar sempre les dades de l'últim informe trimestral disponible cada any. Cal destacar que les correccions que es produeixen entre els diferents informes generen una variabilitat molt petita i, per tant, no comportarien cap canvi en l'anàlisi de tendències presentat en aquest estudi.

Adicionalment, també s'ha pogut corroborar que diferents fonts d'informació de diferents estaments administratius poden arribar a no donar les mateixes dades. Així doncs, el document de seguiment de la llei de dependència del Departament de Drets Socials, podria donar dades una mica diferents a les presentades en l'informe mensual de seguiment del "Sistema de Autonomia y Atención a la Dependencia" (SAAD) de l'IMSERSO. Un altre cop, per evitar variabilitat en les dades presentades, s'ha decidit analitzar únicament els números publicats pel Departament de Drets Socials, deixant la possibilitat de generar un estudi comparatiu entre les dades que presenten aquests dos òrgans per un futur estudi.

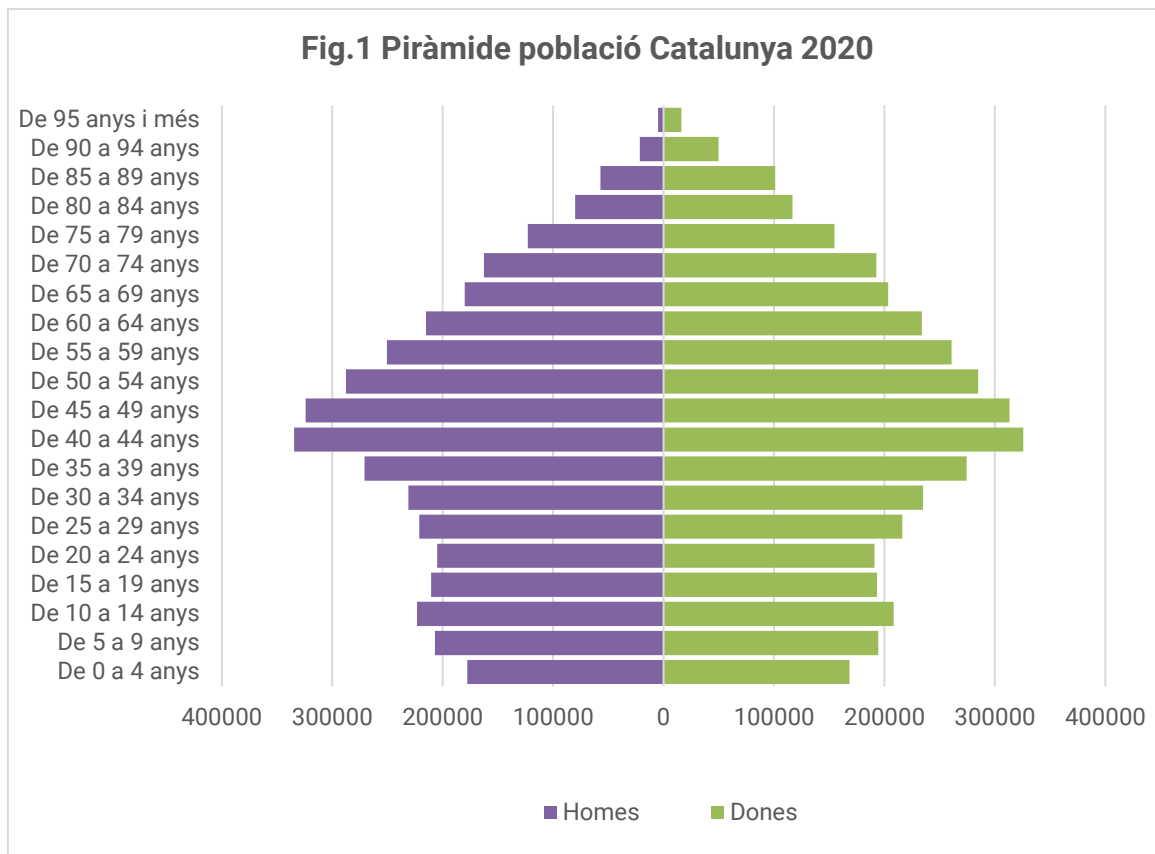
Una altra limitació ha estat l'informe RESES que publica el nombre de places registrades dels principals serveis d'atenció a la dependència de forma anual. Aquest informe fa la distinció del tipus de places segons si són d'iniciativa social o mercantil. Per complementar aquest informe i analitzar el tipus de places (col·laboradores, concertades,...) s'ha utilitzat l'Índex de taules de places i serveis per a gent gran que sí que fa referència al nombre exacte de places que hi ha,

distingint col·laboració, concert, PEVs, totalment privades i de gestió totalment pública o d'administracions locals. La limitació s'ha trobat en què a novembre del 2021, encara no s'havia publicat aquest índex de taules de places i serveis per a gent gran amb les dades del 2020. Per elaborar les dades del 2020 de les figures 11, 12, 13 i 14, s'han utilitzat les dades de l'informe del RESES del 2020 i l'estimació de places col·laboradores i concertades que hi ha en base al coneixement del sector d'ACRA.

Finalment, les dades econòmiques s'han extret a través d'una enquesta directa a les entitats associades a ACRA. Aquests resultats intenten expressar amb la màxima fidelitat la representació del sector. Tot i això, la majoria d'entitats d'ACRA són d'iniciativa social o mercantil i no poden donar informació dels serveis gestionats per les diferents administracions locals que correspondrien al 20% de les places del servei de residència o el 27% de les places del servei de centre de dia.

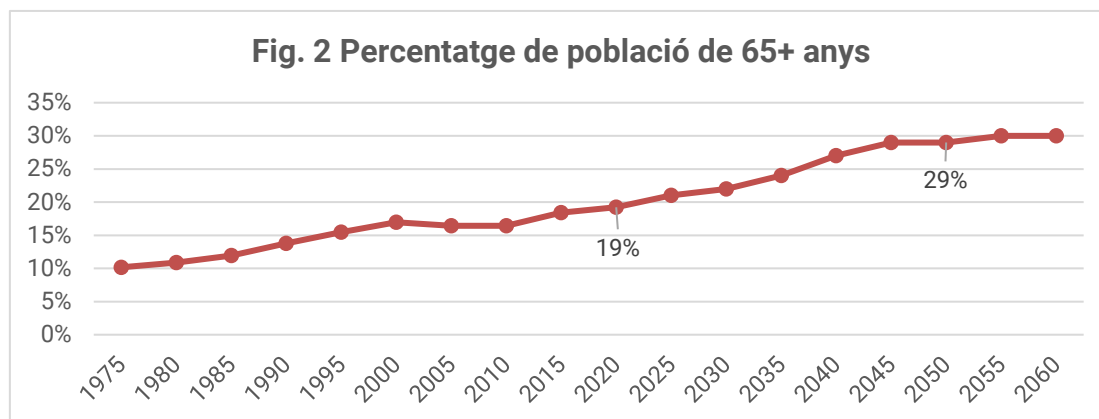
RESULTATS

Envel·liment de la població

A data de 31 de desembre de 2020 la població a Catalunya era de **7.722.203 persones**. La proporció entre dones (51%) i homes (49%) es mostrava equitativa (Fig.1). El gruix de la població es troba en edat de treballar (entre 30 i 60 anys).

Per altra banda, la piràmide poblacional està en flux constant. Segons les fonts del Idescat, ens trobem en una reducció paulatina dels naixements i un increment de la població major de 65 anys.

A 2020, el percentatge de població de **més de 65 anys** era del **19%** (Fig.2), una proporció que ha anat creixent els últims anys a causa de la millora de la qualitat de vida de la gent gran.

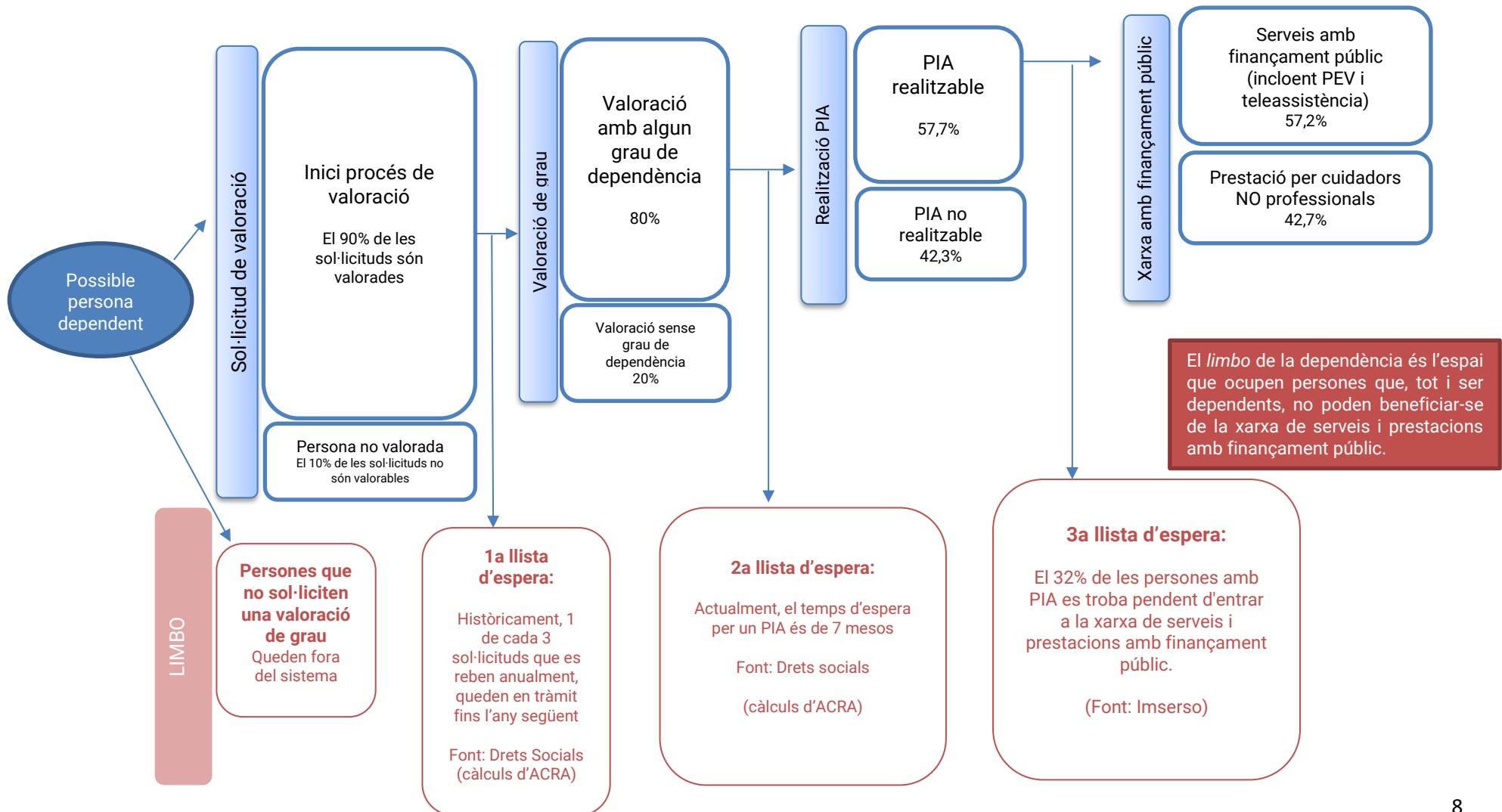
I la projecció, segons l'Institut Nacional d'Estadística, és que aquesta proporció arribi al **29% de la població amb més de 65 anys al 2050**. Aquesta tendència es similar a altres països de la UE (segons dades d'Eurostat). Per aquest mateix any, la previsió de persones majors de 65 anys a Bèlgica és del 26.3%, a Alemanya el 28% o Portugal el 33.7%.

L'edat avançada és un dels principals factors que determinen el grau de dependència d'una persona, i l'increment de gent de més de 65 anys provoca més pressió al sistema assistencial.

Conclusió

Cada any augmenta la proporció de persones majors de 65 anys dins la nostra població i la projecció és que segueixi creixent fins aproximadament un terç de la població al 2050.

El procés de la dependència

Demanda del sector de la dependència

Segons les fonts que utilitza el Departament de Drets Socials, la dependència és la necessitat d'ajuda que té una persona per realitzar les activitats bàsiques de la vida diària, derivada de l'edat, la malaltia i/o la discapacitat, i lligada a la falta o a la pèrdua d'autonomia física, mental, intel·lectual o sensorial.

Per poder accedir als serveis i prestacions públiques s'ha de tenir un grau de dependència reconegut. Un cop la persona dependent té el grau reconegut es poden sol·licitar diferents serveis o prestacions econòmiques. En el cas que la persona dependent sigui usuària d'algun servei o prestació, automàticament se la considera beneficiària. En el cas d'empitjorament o declivi de la persona dependent, es pot sol·licitar una revisió del grau de dependència. Dependent del grau de dependència, una persona pot accedir a determinats serveis o prestacions econòmiques més elevades.

Segons el Departament de Drets Socials, en funció de la necessitat d'ajuda que té una persona per realitzar les activitats bàsiques de la vida diària i a partir del barem de valoració de la dependència, s'estableixen tres graus de dependència:

Grau I: es considera que una persona té un grau de dependència moderada quan necessita ajuda per realitzar diverses activitats bàsiques de la vida diària, almenys una vegada al dia, o té necessitats d'ajuda intermitent o limitada per a la seva autonomia personal.

Grau II: es considera que una persona té un grau de dependència severa quan necessita ajuda per a diverses activitats bàsiques de la vida diària dues o tres vegades al dia, però no requereix la presència permanent d'una persona cuidadora o té necessitats d'ajuda extensa per a la seva autonomia personal.

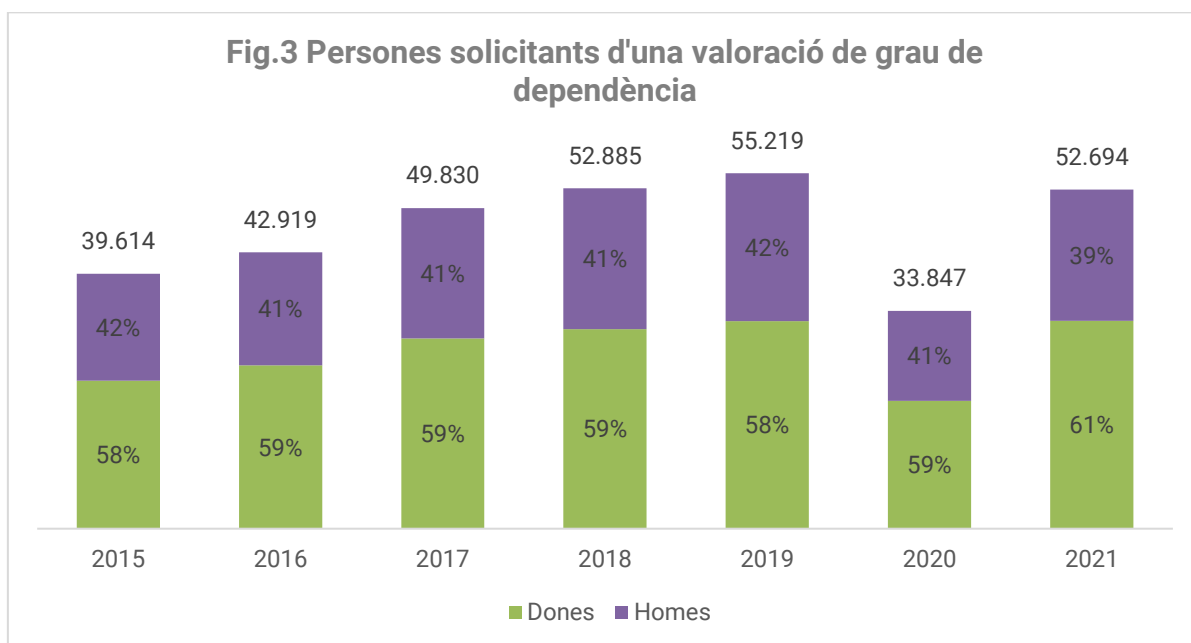
Grau III: es considera que una persona té una gran dependència quan necessita ajuda per realitzar diverses activitats bàsiques de la vida diària unes quantes vegades al dia i, per la seva pèrdua total d'autonomia mental o física, necessita la presència indispensable i contínua d'una altra persona o té necessitat d'ajuda generalitzada per a la seva autonomia personal.

Sol·licituds inicials de valoració del grau de dependència

En relació al reconeixement d'un grau de dependència, les sol·licituds van augmentar de forma molt significativa entre el 2015 i el 2019 (Fig. 3), tot i que amb un increment més atenuat en 2018 i el 2019, el que indicava una certa estabilització (Taula 1).

L'any 2020, amb l'aparició de la COVID-19, es van registrar **33.847 sol·licituds inicials, aproximadament un 40% menys que l'any anterior** (Taula 1). Al 2021 es van rebre un 56% més de sol·licituds inicials que l'any anterior, recuperant nivells similars als del 2018.

La proporció d'**homes (42%)** i **dones (58%)** s'ha mantingut constant al llarg dels anys, inclús l'any 2020.

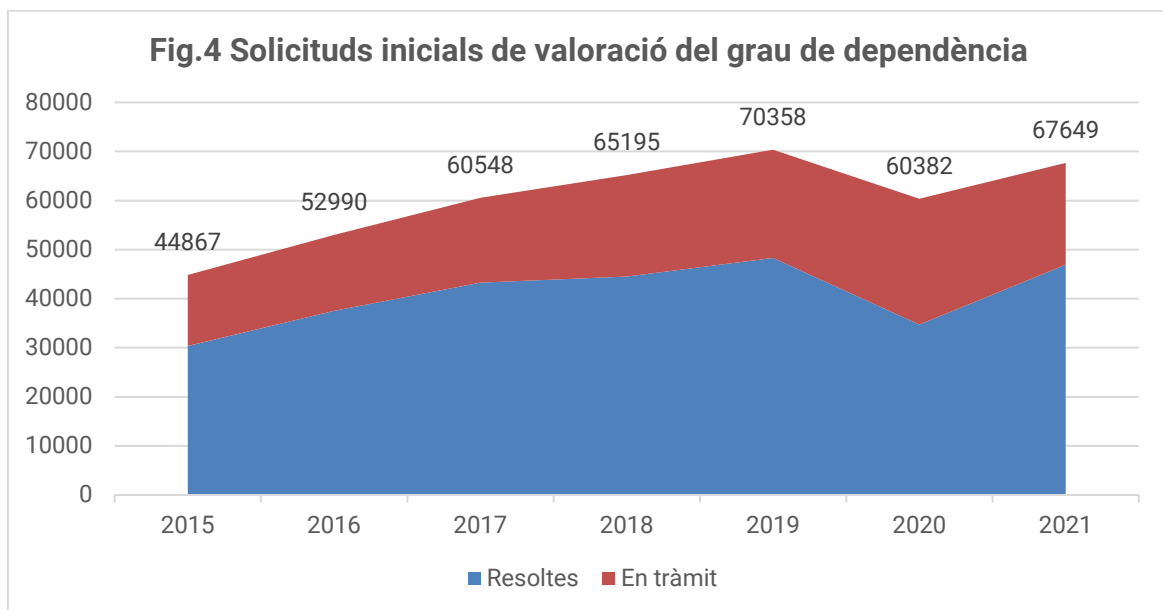
Taula 1. Increment de les sol·licituds inicials del grau de dependència

Any	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Increment	8%	16%	6%	4%	-39%	56%

El nombre total de valoracions inicials que es tramita (al 2021, 67.649) és sempre superior al nombre de sol·licituds inicials que es reben (al 2021, 52.694). Això és deu a que les sol·licituds de valoració que no es poden resoldre un any passen a ser tramitades i per tan comptabilitzades com a sol·licituds inicials l'any següent.

Per això **cada any augmenta** una mica més **la diferència entre les sol·licituds resoltes i les sol·licituds que queden en tràmit**. El percentatge de sol·licituds no resoltes està des de fa anys al voltant del 30% (Taula 2).

A partir d'aquí es poden extreure dues interpretacions. Drets Socials, tot i l'augment de sol·licituds al llarg dels anys (exceptuant l'any 2020), ha aconseguit mantenir el mateix nivell de resolucions (70%). Per altra banda, no pot destinar els recursos suficients com per augmentar aquesta proporció de sol·licituds inicials resoltes.

Taula 2. Percentatge de sol·licituds inicials no resoltes

Any	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Percentatge	32%	29%	29%	32%	31%	42%	31%

Al 2020 es va reduir fins al 58% la resolució de sol·licituds inicials de valoració. Al 2021, es van recuperar els nivells d'eficiència d'anys anteriors.

Conclusió

Des del 2015 fins al 2019 el nombre total de sol·licituds inicials de grau de dependència que cada any es reben es troba en creixement. Tot i així, des del 2017 la tendència mostrava com s'apropava un estancament (l'increment cada any era més petit).

El nombre total de sol·licituds inicials que es comptabilitzen, sempre és major que el nombre de persones que reben una valoració inicial aquell any. Això es deu a que al llarg dels anys, només és resolen aproximadament el 70% del total de les sol·licituds inicials. Per tant, les que queden pendents de tramitar al final d'any se sumen les que es reben l'any següent.

L'any 2020, amb l'aparició de la pandèmia de la COVID-19, el nombre de persones que sol·liciten una valoració de grau es redueix dràsticament (40%) i això es veu reflectit en el nombre total de valoracions inicials tramitades (60.382). Tot i així, aquesta disminució de les sol·licituds entrants no permet reduir el nombre de sol·licituds pendents de resoldre, sinó que augmenta fins a un 42% pendents de resoldre.

Al 2021, les dades indiquen una recuperació dels nivells que es s'aproximen a anys anteriors.

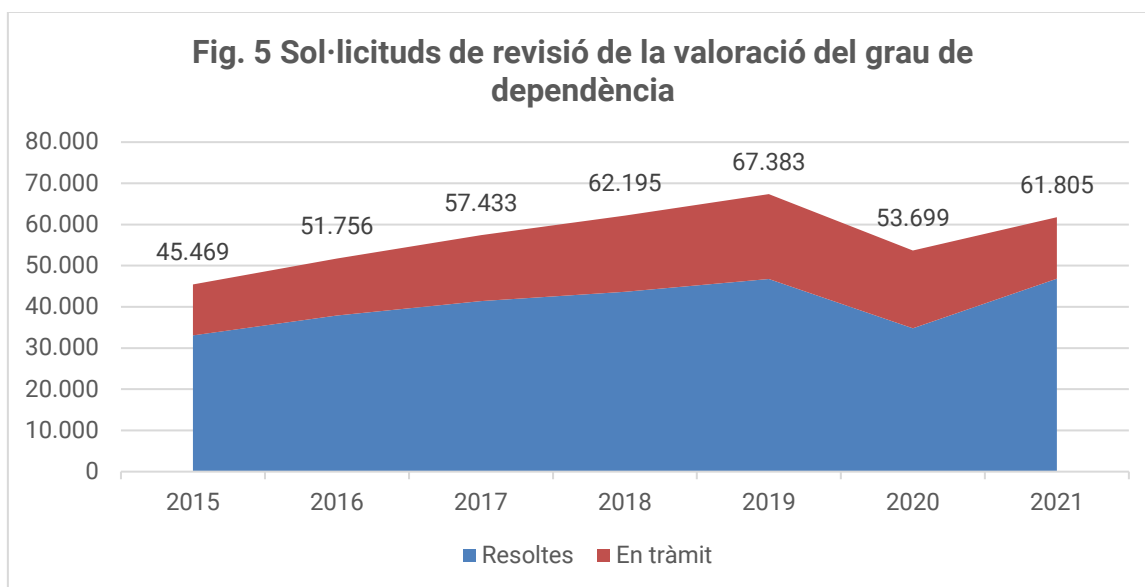
Sol·licituds de revisió del grau de dependència

Un cop s'obté un grau de dependència, podria ser que la salut de la persona millorés o, com és habitual, que patís un deteriorament físic i/o cognitiu. En ambdós casos, s'iniciaria un procés de revisió de la valoració del grau de dependència.

Amb les sol·licituds de revisió ens trobem amb les mateixes dinàmiques que amb les sol·licituds inicials. Fins al 2019 cada any augmentaven les sol·licituds totals de revisió, no només perquè cada any se'n rebien més, sinó també per la quantitat de sol·licituds que queden sense resoldre i passen a comptabilitzar-se l'any següent.

Concretament, el percentatge de **sol·licituds de revisió no resoltes** està estancat pels **voltants del 30%**. El percentatge de resolució al llarg dels anys es manté al 70% fins l'any 2019. L'any 2020 es redueix al 65%, però al 2021 es compensa amb un augment del 75% de les sol·licituds resoltes.

En general, el 1 de cada 3 sol·licituds de revisió queden pendents a finals d'any i passen a ser gestionades l'any següent. Aquestes sol·licituds, sumades a les que entren de noves, fan que cada any augmenti la diferència entre les sol·licituds que es resolen i les que queden pendents de tramitar.

Conclusió

Les sol·licituds de revisió del grau de dependència segueixen les mateixes dinàmiques que les sol·licituds inicials. Cada any continua augmentant el nombre total de sol·licituds de revisió, el percentatge de sol·licituds que es resolen és del 70%, per tant el 30% de les sol·licituds que queda pendent a final

d'un any, passa a ser comptabilitzat l'any següent. Aquestes sol·licituds, sumades a les que entren de noves, fa que cada any augmenti la diferència entre les sol·licituds que es resolen i les que queden pendents de tramitar.

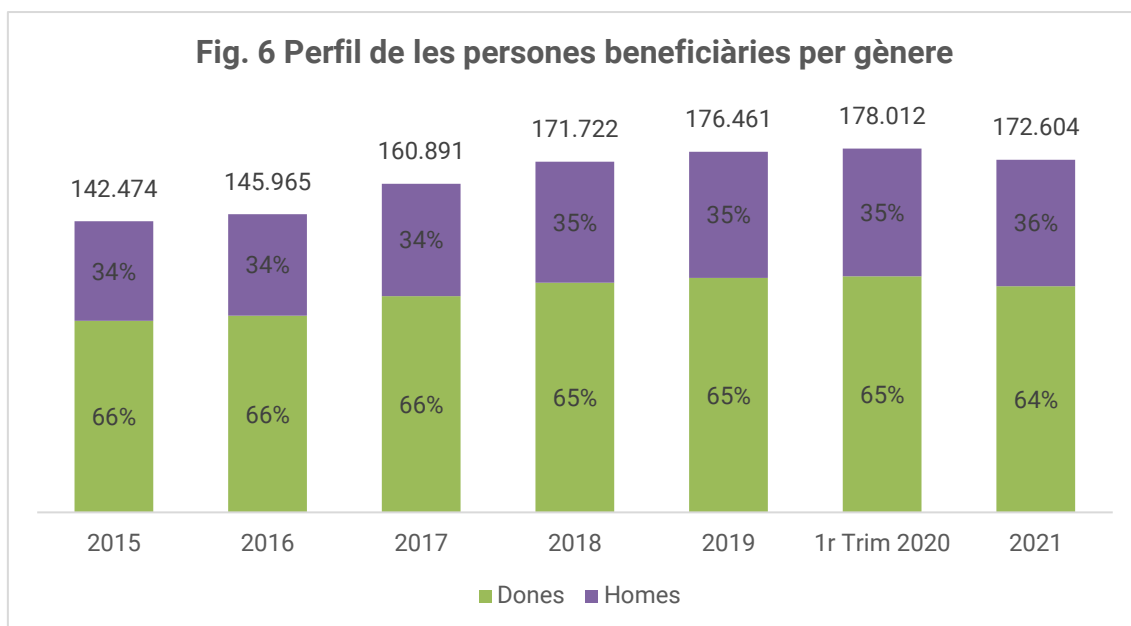
L'any 2020 es redueixen el nombre de sol·licituds de revisió de forma dràstica, i les dades al 2021 mostren una recuperació igualant gairebé els nivells de l'any 2018.

Perfil de les persones beneficiàries dels serveis públics de dependència

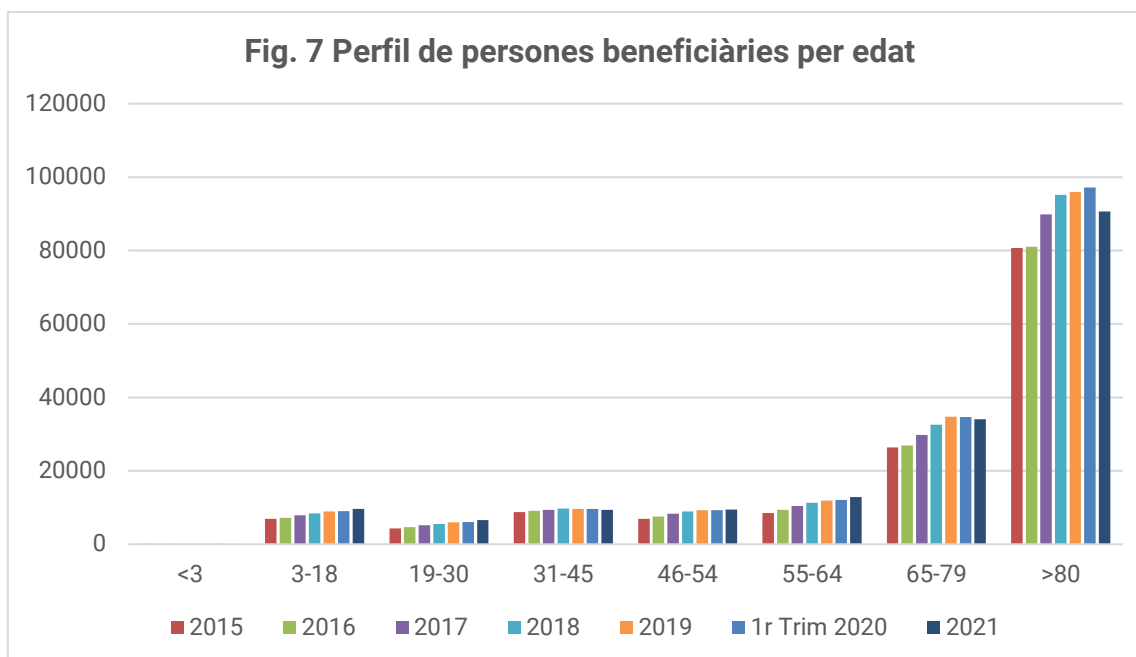
Un cop s'ha reconegut la situació de dependència, els serveis socials públics dissenyen el Programa individual d'atenció (PIA) per resoldre quins dels ajuts i serveis previstos s'ajusten millor a les necessitats de la persona amb dependència.

La documentació original es tramita, hi hagi acord o no, al Registre del Servei Territorial del Departament de Drets Socials. La durada màxima, segons el Departament de Drets Socials del procés d'elaboració del PIA són tres mesos des de la data de la resolució del grau.

En el moment en què els PIA s'executen, la persona pot accedir a la xarxa de serveis o prestacions amb finançament públic i passar a ser considerada una persona beneficiària d'aquesta xarxa. El perfil d'aquestes persones beneficiàries està correlacionat amb els perfils de sol·licituds que es reben anualment. El perfil d'aquestes persones determinarà quins tipus de serveis o prestacions cal potenciar.

Així doncs, el nombre de persones beneficiàries ha anat augmentant fins al primer trimestre del 2020 (Fig.6), on es va arribar als 178.012 **beneficiaris, un 65% dels quals són dones**. És el màxim històric de persones beneficiàries dels serveis públics de dependència. Les següents dades publicades, al 2021, mostren les conseqüències de la COVID-19, amb 172.604 persones beneficiàries, uns nivells més similars al 2018.

La franja d'edat compresa entre els 65-79 anys i la franja de +80 anys són les que tenen més representativitat dins del grup de persones beneficiàries dels serveis de dependència (Figura 7). Ambdues franges han constituït, al llarg dels anys, aproximadament el 74% de les persones beneficiàries (Taula 3). Al 2021, aquesta proporció es redueix fins al 72%, convertint-se en la franja d'edat on s'ha produït un declivi més gran.

Fent la lectura de les dades abans de la pandèmia, la tendència mostra un cert descens de la proporció de persones de +80 anys i un petit ascens de la franja de 65-79 anys. Amb la lectura del 2021, el percentatge de persones d'entre 65 i 79 anys s'ha mantingut a uns nivells similar als anys anteriors, mentre que qui més s'ha vist afectat ha estat la franja de persones de +80 anys.

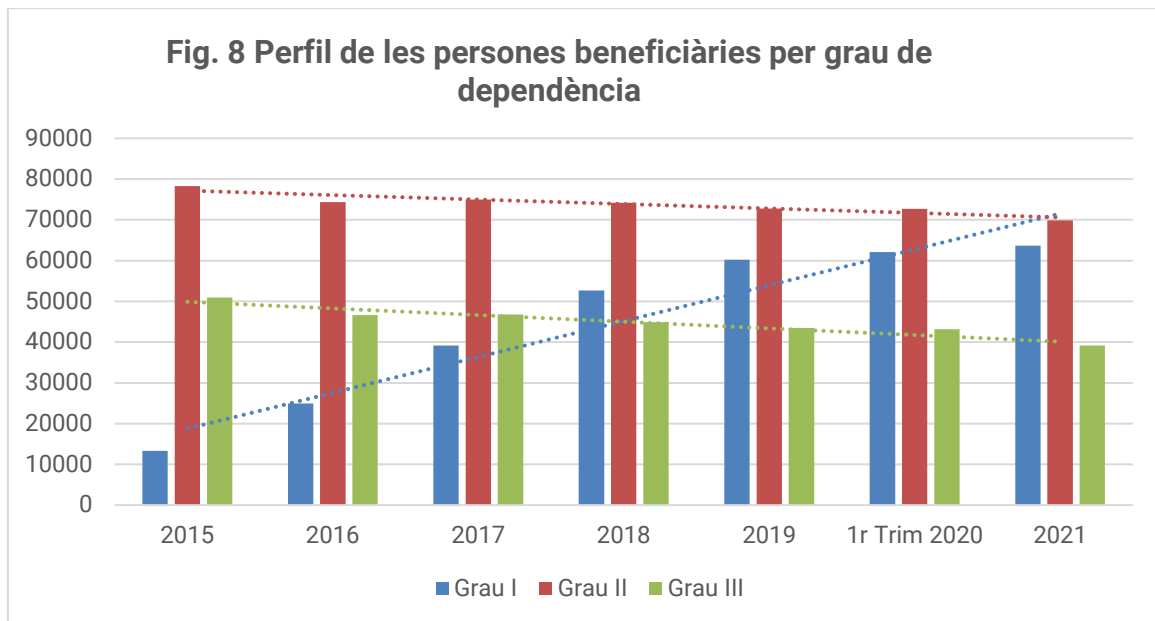
Taula 3. Proporció de persones beneficiàries de les franges d'edat més altes

	2015	2016	2017	2018	2019	1r trim 2020	2021
Percentatge +65 anys	75,1%	73,9%	74,4%	74,4%	74,1%	74,0%	72,2%

Desglossat

Percentatge 65-79 anys	18,5%	18,5%	18,5%	19,0%	19,7%	19,5%	19,7%
Percentatge +80 anys	56,6%	55,5%	55,9%	55,4%	54,4%	54,6%	52,5%

Respecte els graus de dependència de les persones beneficiàries, **cada any s'incorporen més casos de Grau I**, mentre que el nombre de persones de Grau II i Grau III cada cop va disminuint. El Grau II segueix sent el grau de dependència majoritari de les persones beneficiàries tot i que les dades del tercer trimestre del 2021 indiquen que gairebé hi ha tantes persones de grau I com de grau II als serveis públics de dependència. (Fig. 8)

Conclusió

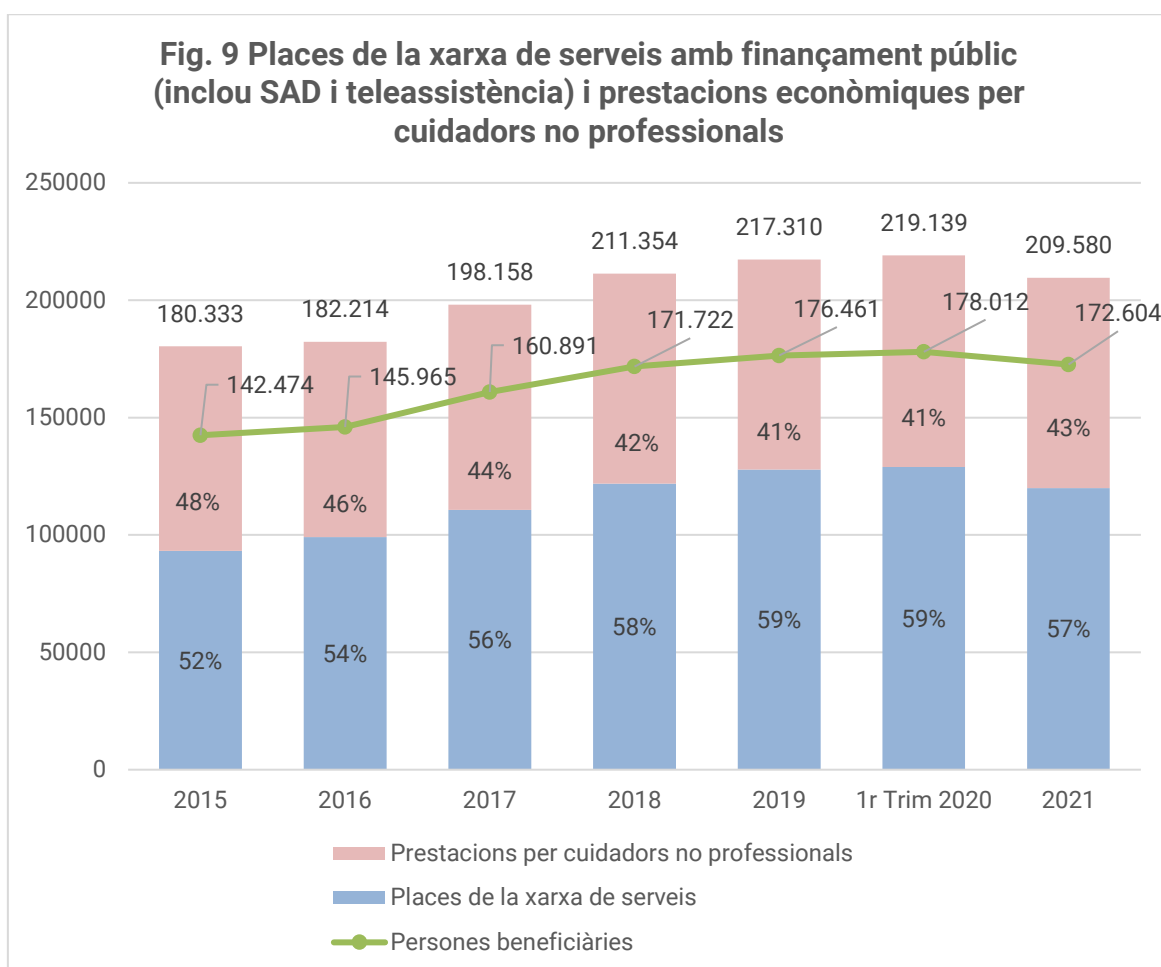
Igual que el nombre de resolucions de grau augmenta al llarg dels anys, també ho fan les persones que es beneficien de la xarxa de serveis i prestacions públiques per la dependència. Les persones de +65 anys han estat sempre el grup majoritari (74% abans del COVID-19, 72% al 2021). La tendència mostrava, abans de l'inici de la pandèmia de la COVID-19, que mentre la proporció de persones de +80 anys s'anava reduint, la proporció de persones entre 65 i 79 cada any augmentava. Aquestes proporcions anirien en consonància amb la tendència que indica l'augment de forma molt pronunciada la proporció de persones beneficiàries amb un grau I de dependència. Cada any entren a la xarxa de serveis i prestacions amb finançament públic, més persones amb un grau I de dependència, que probablement seran persones d'entre 65 i 79 anys.

Analitzant les dades del 1r trimestre del 2020 i del 2021 podem interpretar les conseqüències de la COVID-19. L'edat és clarament el major factor de risc que es presenta davant la COVID-19. El grup d'edat que més s'ha reduït durant la pandèmia és el de persones majors +80 anys. Pel contrari, la proporció de dones i homes s'ha mantingut semblant als últims anys (64% dones al 2021). I la proporció entre els diferents graus de dependència també són similars als nivells pre-pandèmia del 1r trimestre del 2020 (Grau I, 36.5%; Grau II, 41%; Grau III, 22.5%).

Serveis i prestacions públiques

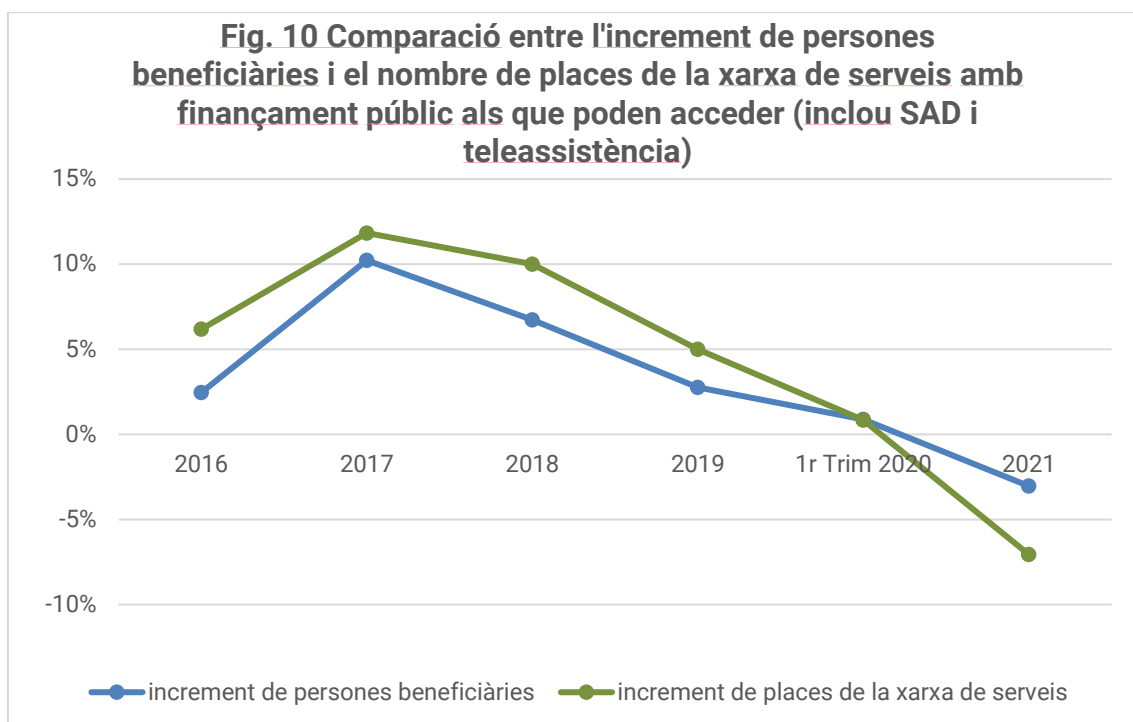
La xarxa de serveis i prestacions amb finançament públic dona atenció i suport a les persones beneficiàries. Fins al 1r trimestre del 2020 (prepandèmia) el nombre de places de la xarxa de serveis (incloent SAD i teleassistència) creix cada any fins als 129.004 (Fig. 9). El nombre de prestacions per cuidadors no professionals entre 2018 i 2020 va tenir una variació molt petita, tot i que sempre creixent, fins arribar al valor de 90.135 prestacions per cuidadors no professionals. L'efecte de la COVID-19 també s'ha fet palès en la xarxa de serveis amb finançament públic, que s'ha reduït gairebé 10.000 places entre el 1r trimestre de 2020 i el 2021. També les prestacions per cuidadors no professionals s'han vist reduïdes en 272 unitats.

El nombre de beneficiaris sempre ha estat major que el nombre de places dels serveis públics, inclús amb la reducció de beneficiaris que mostren les dades del 2021. Tot i així, aquesta diferència queda compensada amb l'afegit de prestacions per als cuidadors no professionals.

Comparant el percentatge de creixement del total de persones beneficiàries amb el del nombre de places de la xarxa de serveis amb finançament públic als que

poden accedir (deixem de banda les prestacions per cuidadors no professionals) observem que fins al **2019 la xarxa de serveis amb finançament públic ha augmentat tots els anys el nombre de places en una proporció més gran que el nombre de beneficiaris** (Figura 10). Per tant, encara que molt lleugerament, la diferència entre places en els serveis públics i el nombre de persones beneficiàries s'anava disminuint. Al primer trimestre del 2020, tant el nombre de places de la xarxa de serveis com el nombre de persones beneficiàries havia augmentat un 1% respecte l'any anterior. Al 2021 podem observar un canvi de tendència. Els dos increments són negatius, indicant que tant el nombre de places com el de beneficiaris ha disminuït, un 3.6% el nombre de beneficiaris, un 7.1% el nombre de places.

Conclusió

L'efecte de la COVID-19 també té conseqüències en les places de la xarxa de serveis públics per la dependència i les prestacions econòmiques per cuidadors no professionals. Fins al 2019 i primer trimestre del 2020, els serveis públics han intentat lidiar amb les dinàmiques que s'observen a les sol·licituds i les resolucions de grau de dependència. Cada cop hi ha més places als serveis públics destinats a gent gran i poc a poc s'intenta alleugerir la distància entre el nombre de persones beneficiàries i la disponibilitat de places públiques a les que poden optar.

Aquesta tendència positiva es trenca amb l'aparició de la COVID-19. Per primer cop, el nombre de beneficiaris cau respecte l'any anterior, i també ho fa el nombre de places de la xarxa de serveis a la que els beneficiaris poden accedir.

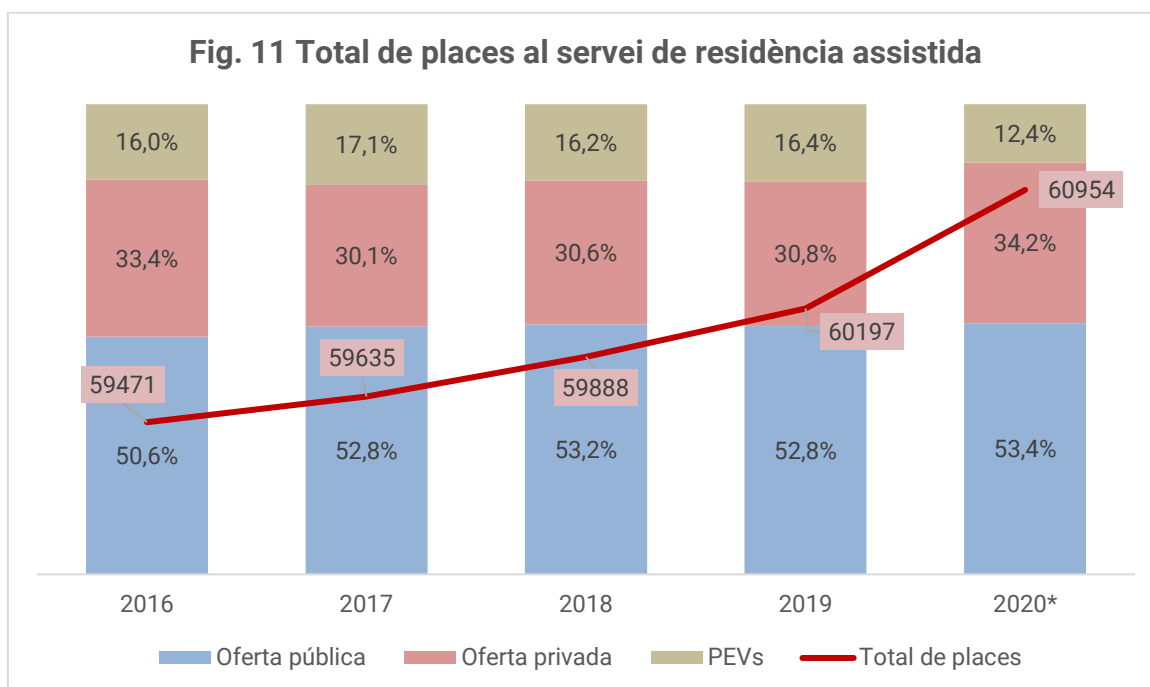
Places al servei de residència assistida, la relació públic-privada

Com hem vist, cada cop hi ha una demanda més creixent de places per cobrir les necessitats de les persones amb dependència. L'aportació de l'oferta privada és imprescindible per mantenir la sostenibilitat del sector.

Les dades del departament obtingudes a partir de l'informe RESES es centren en dos serveis d'atenció directa a la dependència per a gent gran: residències assistida i centres de dia.

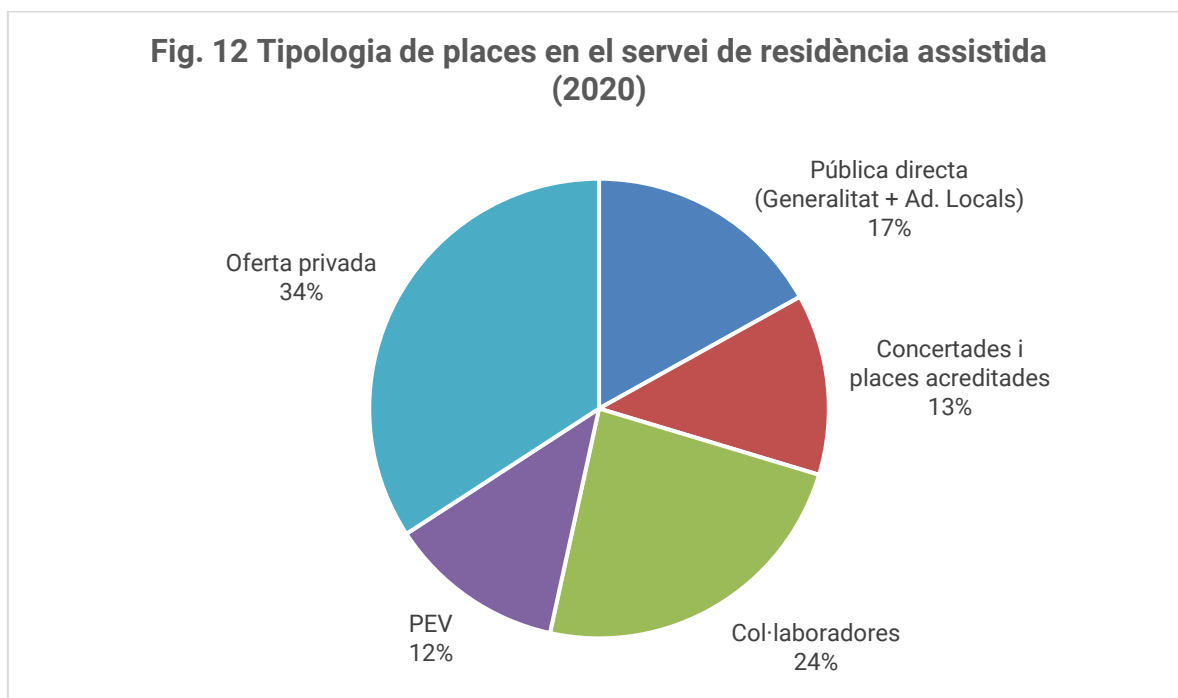
La tendència dels últims 5 anys mostra un creixement de les places de residència assistida fins arribar a les 60.954 al 2020, un increment d'aproximadament 1.000 places en l'any de l'aparició de la COVID-19 (Fig. 11).

Entre el 2017 i el 2019 hi ha hagut una variació molt petita en el nombre de places totals, i també en la proporció d'oferta pública (administracions locals, places concertades, acreditades o col·laboradores), oferta privada o PEVs.

La disminució de places PEVS al 2020 s'hauria vist traduït per un increment de places privades (Fig. 12). D'aquesta forma, al 2020, l'oferta pública es desglossa de la següent manera: el 17% de les places són d'administració pública directa, el 23,7% es destinen a places col·laboradores i el 12,7% restant a places concertades i acreditades. El 12,4% són PEVS, configurant així un 66% de les

places finançades directa o indirectament pel Departament de Drets Socials. Al 2020, el 34% de les places són totalment privades.

Conclusió

Tot i l'aparició de la COVID-19, sembla que la tendència a augmentar el nombre de places del servei de residència assistida no s'ha vist afectat. Al 2020 s'han registrat 1.000 places més que l'any anterior. Tot i així, l'efecte de la pandèmia sí que es nota en la disminució de les prestacions econòmiques vinculades (PEVs) que es veu traduït en un augment de la proporció de les places privades respecte anys anteriors. La disminució de les PEVs atorgades pot ser causat per dos situacions: defunció de les persones amb PEVs o que hagin quedat places públiques lliures que les persones amb PEVs han pogut ocupar.

Tot i l'augment del nombre de places registrat, el percentatge d'ocupació al 2020 ha disminuït considerablement, tal i com veurem a continuació en els serveis públics d'atenció directa o com ja es va detectar en les places privades en el baròmetre d'ACRA de l'abril del 2021. Caldrà fer el seguiment de l'evolució de l'ocupació d'aquestes noves places registrades.

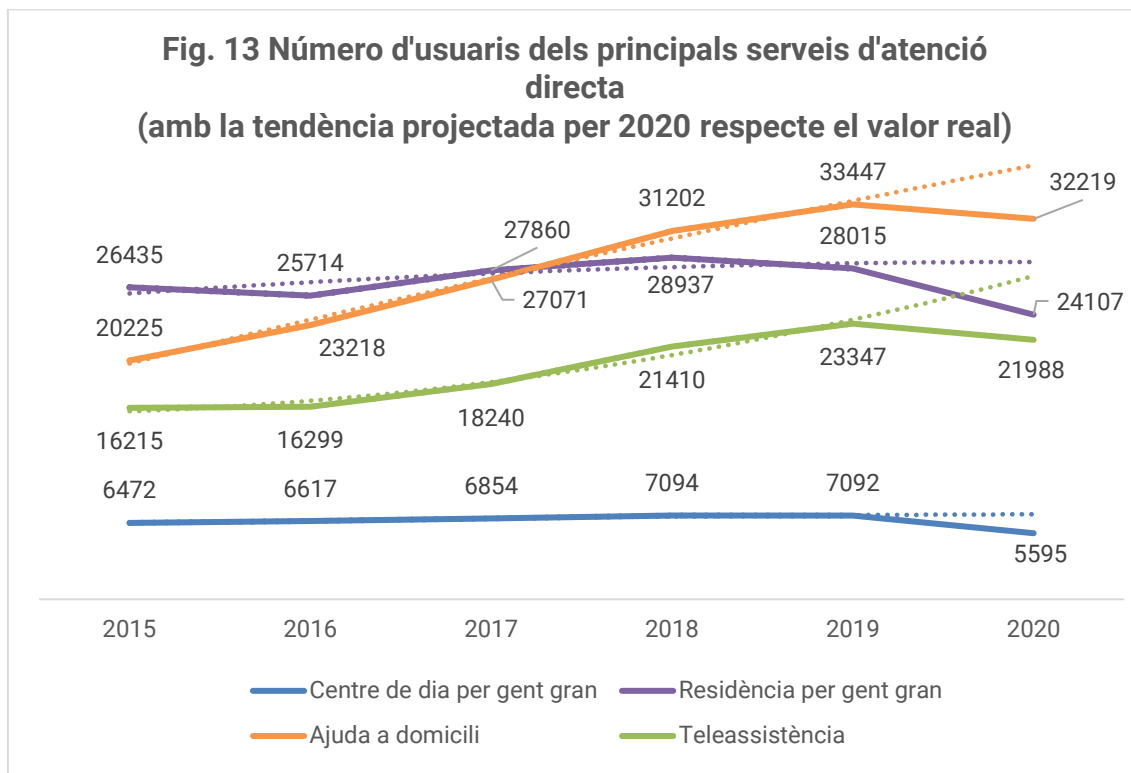
Usuaris dels principals serveis amb finançament públic d'atenció a la gent gran

Hem vist l'augment de les places de dos dels serveis més importants d'atenció a la dependència per a gent gran, però no són els únics. Hi ha altres serveis als quals la gent gran amb dependència pot accedir: servei de teleassistència i servei d'ajuda a domicili.

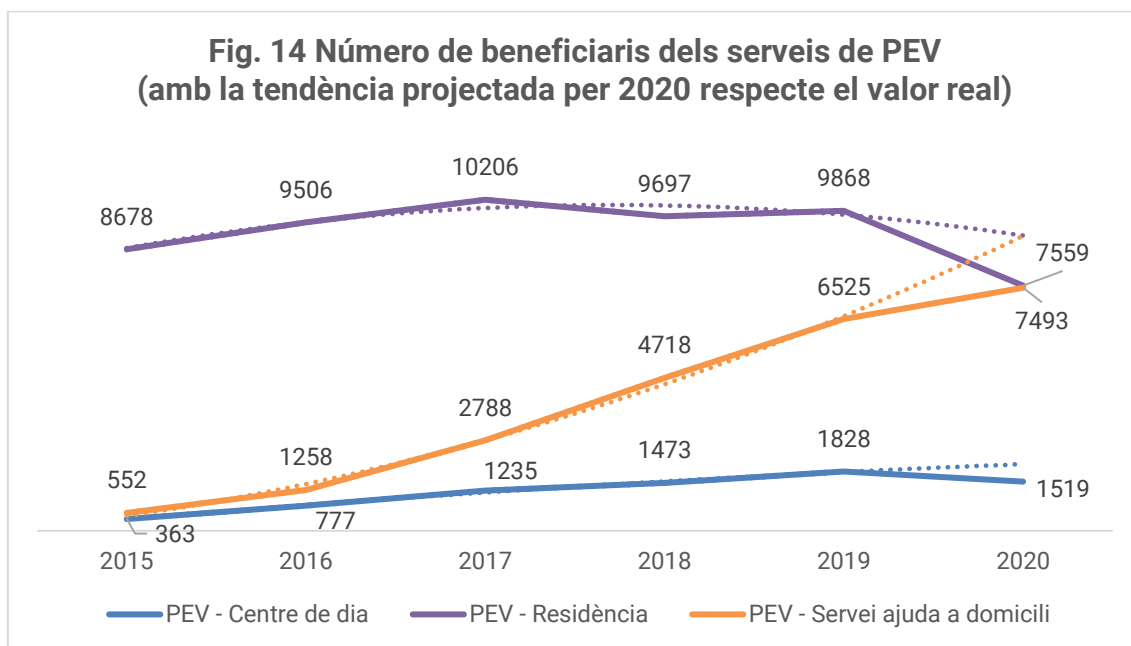
En tots els serveis, excepte el de teleassistència, hi ha la possibilitat d'obtenir una plaça amb finançament públic o bé obtenir una Prestació Econòmica Vinculada al Servei (PEVs).

A continuació, es mostra l'evolució en el nombre d'usuaris que aquests serveis han experimentat al llarg dels últims cinc anys. Per il·lustrar millor l'efecte de la COVID-19 a les gràfiques s'ha indicat, mitjançant una línia discontinua, la tendència que es projectava pel 2020 tenint en compte les dades dels anys anteriors. En línia contínua es troba el valor real registrat aquest any 2020.

Del 2015 al 2019 l'augment d'usuaris als serveis amb finançament públic de **residències i centres de dia tenen un creixement molt petit** (Fig. 13). En contraposició, els serveis d'ajuda a domicili i teleassistència cada any experimentaven un creixement més pronunciat. El 2020 mostra una caiguda en tots els serveis d'atenció a la dependència per gent gran. La caiguda més pronunciada d'usuaris es troba en els serveis de residència assistida.

En les prestacions econòmiques vinculades hi ha una dinàmica similar entre el 2015 i el 2019 (Fig. 14). Les PEVs atorgades per serveis de residència assistida estaven estancades mentre que pels centres de dia tenien un creixement molt petit. L'efecte de la COVID-19 que mostren les dades l'any 2020 és la disminució d'aquestes prestacions pels dos serveis mencionats. Pel contrari, les PEVs atorgades per serveis d'ajuda a domicili han augmentat de forma exponencial, sobretot des del 2016. Inclús han pogut mantenir la pujada (tot i que menys pronunciada) l'any 2020. A l'any 2020 s'equiparen per primer cop les PEVs atorgades pels serveis de residència assistida i ajuda a domicili.

Conclusió

Tot i l'augment de places en els serveis de residències i centres de dia observats anteriorment, tant l'evolució d'usuaris de les places públiques d'aquests serveis com les PEVs atorgades mostrava fins al 2019 un increment molt reduït de l'ocupació d'aquestes places. Al 2020, tot i seguir augmentant el nombre de places d'aquests dos serveis, el nombre d'usuaris mostra l'efecte de la pandèmia de la COVID-19 amb una disminució dràstica d'aquesta ocupació en les places públiques. Aquesta disminució del nombre d'usuaris dels serveis de places públiques es deu a l'entrada en vigor de les restriccions d'ingressos en places de residència assistida que es va viure durant la COVID-19.

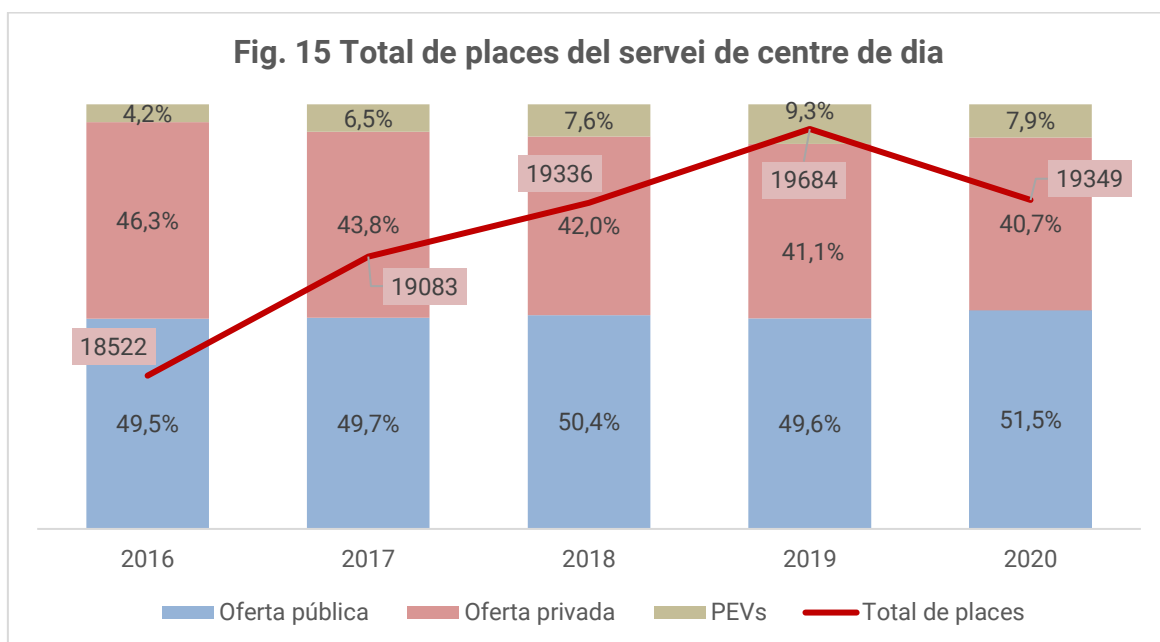
Analitzant més dades de forma conjunta podem interpretar com els serveis públics intenten lidiar amb les dinàmiques que s'observen a les sol·licituds i les resolucions de grau de dependència. En aquesta línia, l'augment de persones amb un grau I de dependència s'ha vist seguit del creixement cada cop més pronunciat de places públiques d'ajuda a domicili (incloent PEVs) i teleassistència. **Tot i això, el procés natural de transferència de persones d'uns**

serveis considerats més d'acompanyament (SAD o teleassistència) cap a uns serveis més assistencials (residència assistida, principalment) es veu truncat en els centres de dia, el servei assistencial amb la taxa de places públiques i PEV més baix i sense pràcticament un increment al llarg dels últims anys.

Places al servei de centre de dia, la relació públic-privada

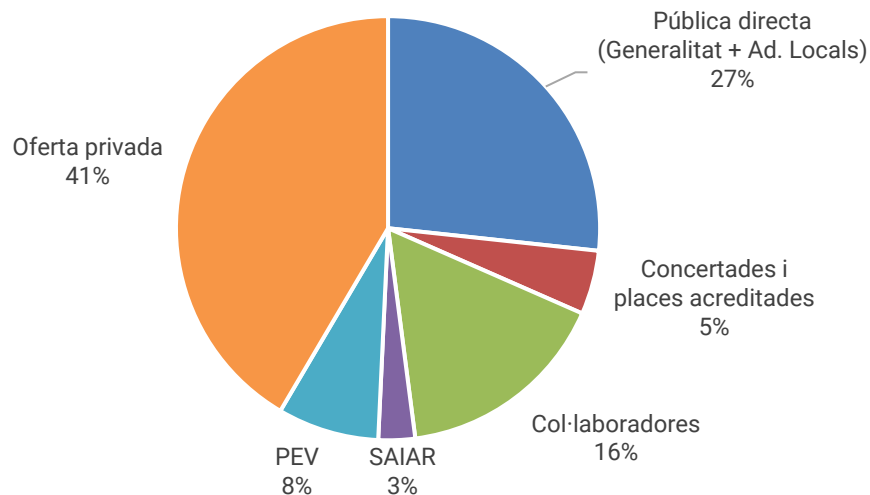
En els serveis de centre de dia trobem una dinàmica una mica diferent (Fig. 15). El creixement del total de places registrades del 2016 al 2019 és constant, i durant l'any de la COVID-19 s'ha vist lleugerament alterat.

La diferència es troba en què el nombre de places privades vinculades amb una prestació econòmica (PEVs) ha augmentat, entre 2016 i 2019, fent disminuir així la proporció de places totalment privades. Al 2020, com a efecte de la COVID-19, s'ha trencat aquesta dinàmica, han disminuït el nombre de PEV atorgades, però fent augmentar la proporció de places públiques per sobre dels nivells fins ara vists (l'oferta privada es situa a la proporció més petita a nivell històric).

Al 2020, per tant, el tipus de places dels serveis de centres de dia es desglossa de la següent manera: una oferta pública del 51,5% formada per un 27% de places d'atenció pública directa, un 5% de places concertades i acreditades, un 16% de col·laboradores i un 3% de SAIAR. Per altra banda, hi ha un 8% PEVS i un 41% de places totalment privades.

Fig. 16 Tipus de places dels serveis de centre de dia (2020)

Conclusió

En primer lloc, destaca l'increment constant de places als serveis de centre de dia, tot i el truncament el darrer any amb la COVID-19. Semblaria que l'augment de beneficiaris amb un grau I de dependència es desvia en una part cap a aquest servei. Tot i així destaquen les poques més de 20.000 places que hi ha a tot el territori per aquest servei en comparació a més de 60.000 places del servei de residència assistida.

Per altra banda, la proporció d'oferta pública (pública directa, concertades i places acreditades, SAIAR i col·laboradores) envers l'oferta privada + PEVS s'ha mantingut gairebé constant al 50-50 tots els anys. Això indica que l'oferta privada mimetitzava la pública i creix en la mateixa proporció.

SITUACIÓ ECONÒMICA L'ANY 2020

Tal i com s'ha vist en places públiques, l'ocupació ha disminuït durant l'any 2020 tot i l'augment de places. Per definir els efectes econòmics sobre el sector de la dependència hem realitzat una enquesta als nostres socis.

El nombre de socis que ha respost l'enquesta representa l'11.2% de les places de residència assistida i el 28.4% de les places de centre de dia (Taula 4)

Taula 4. Participació dels serveis de RA i CD associats a ACRA

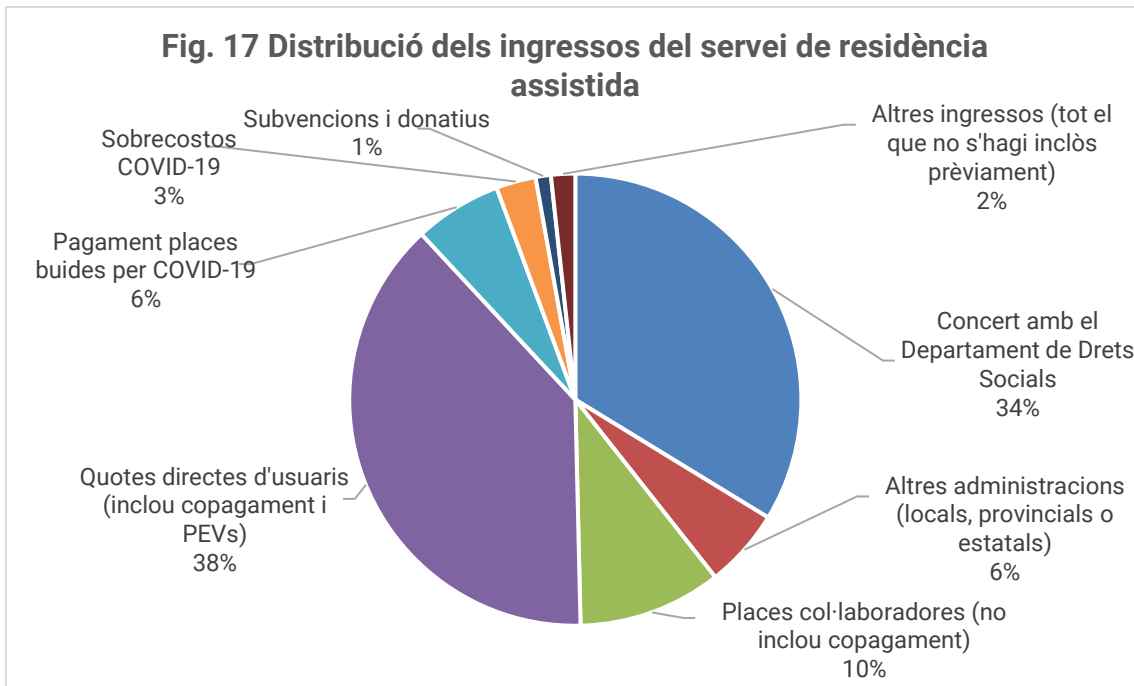
	ACRA	Percentatge de participació
Places de residència assistida	45.490	11.2 %
Places de centre de dia	8.517	28.4 %

Ingressos en el serveis de residència assistida

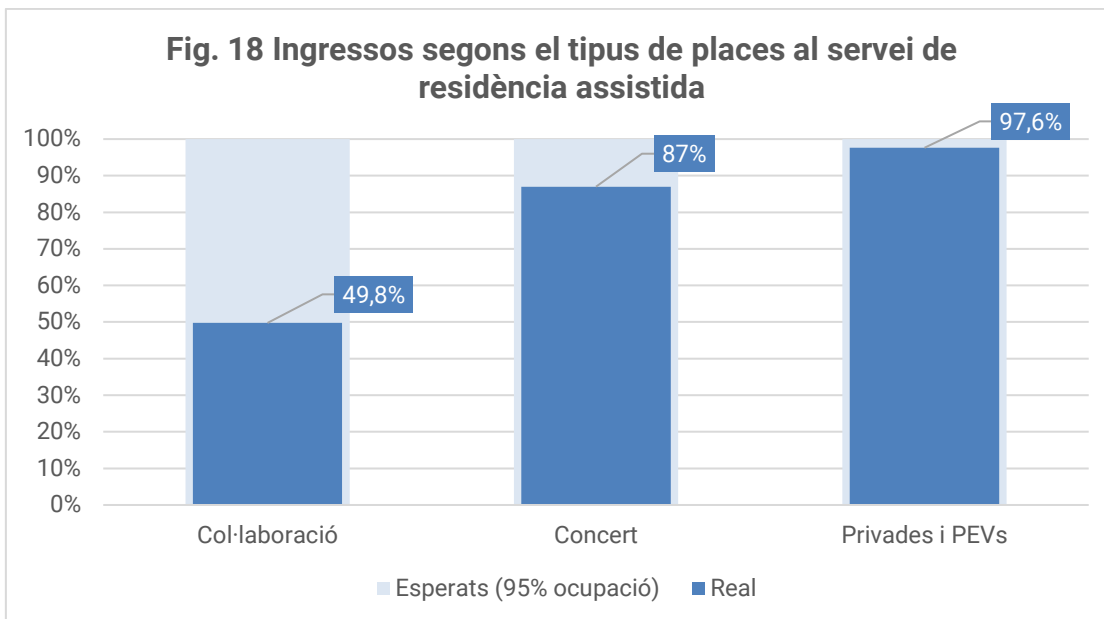
Durant el 2020 s'han incorporat tres ingressos nous a la facturació dels serveis públics de residència assistida:

- Costos addicionals COVID-19: ingressos extraordinaris que es van repartir amb caràcter retroactiu des de l'inici de la pandèmia per fer front a les despeses extraordinàries derivades de la COVID-19 com ara l'adquisició de materials de protecció (EPIs, gels hidroalcohòlics...), sectorització d'espais, increment de personal d'atenció directa...
- Pagament de places buides: el pagament de totes les places públiques que van quedar buides com a efecte de la COVID-19 amb proporcionalitat als dies en què la plaça ha estat buida. (Tarifa pública al 2020: 1.869.40 €/mes)
- Pagament de places de lliure ocupació: El Departament de Drets Socials va determinar un numero de places que cada centre havia de mantenir buides per poder fer front a possibles rebrots. Tots els serveis rebien el 85% del cost d'aquestes places.

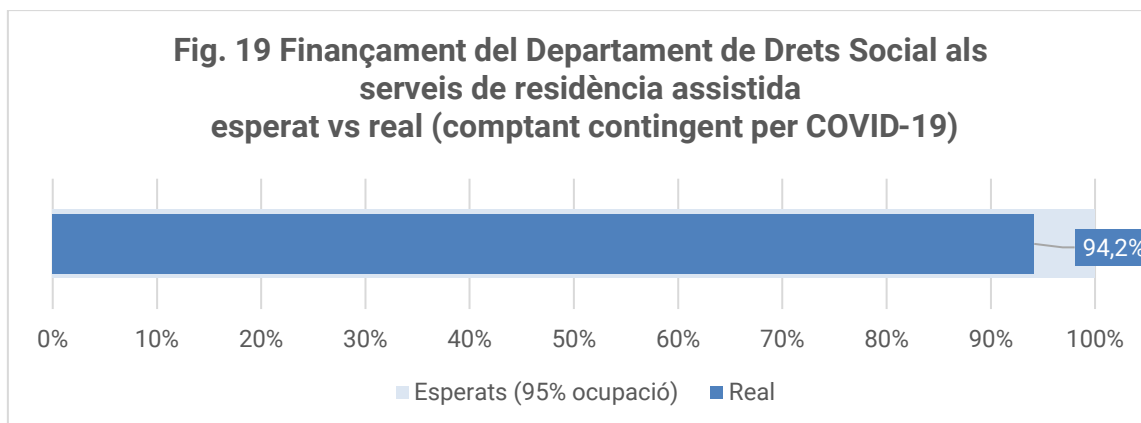
En el servei de residència assistida ens trobem que la situació al 2020 ha suposat un 53% de finançament provinent directament del Departament de Drets Socials (concertació, col·laboració i pagament de places buides per COVID-19) i un 38% provinent dels usuaris (incloent quotes directes, copagaments i PEVs).

Tot i així, l'efecte de la baixa ocupació s'ha fet palès en els ingressos percebuts per les diferents organitzacions l'any 2020 (Fig. 18). S'han calculat els ingressos esperats que s'haguessin obtingut comptant un 95% d'ocupació en places públiques (concert i col·laboració) amb la tarifa pública establerta per 2020 (1.869,41€/mes). Aquesta xifra s'ha comparat amb els ingressos reals obtinguts aquest any. D'aquesta forma, les places col·laboradores haurien rebut el 50% dels ingressos esperats, les places de concert i acreditació el 87% i les places privades i acreditades el 98%.

Si al finançament obtingut per les places de concert i col·laboració li afegim els ingressos extraordinaris provinents dels contingents de la COVID-19 (pagament de costos addicionals, pagament de places buides i pagament de places reservades per la COVID-19) obtenim el 94,2% del finançament que haguessin rebut el total d'aquestes places amb finançament públic en cas de tenir un 95% d'ocupació durant tot l'any 2020 (Fig. 19).

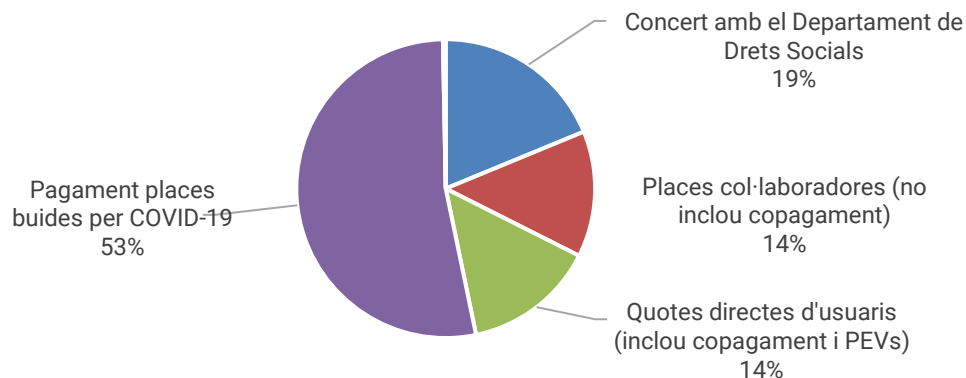
Ingressos en els serveis de centre de dia

La situació dels serveis de centre de dia és diferent. La majoria dels centres de dia es troben integrats a residències i per restriccions durant la pandèmia van haver de tancar el seu servei durant el 2020.

El pagament de les places públiques que van quedar buides a causa de la COVID-19 va ser el cost total de la plaça amb proporcionalitat als dies en què la plaça ha estat buida (tarifes públiques al 2020: 683.47 €/mes). En aquest servei també hi ha hagut pagament pels costos addicionals COVID-19. Tot i així, el pagament d'aquests costos addicionals ha estat de forma residual, ja que només van poder obrir els centres de dia independents a partir del setembre del 2020. La majoria de centres, adscrits a una residència no van obrir fins molt més tard.

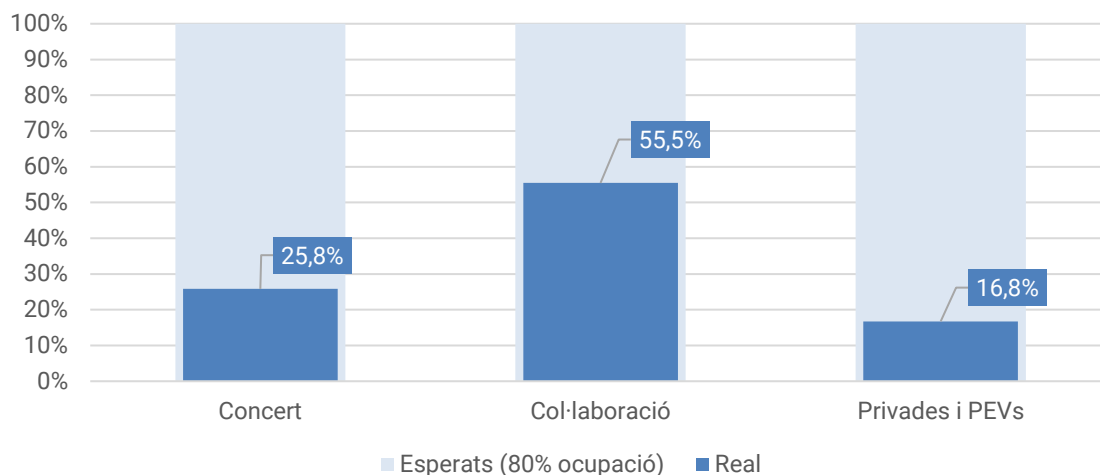
Així doncs, en aquest servei la majoria dels ingressos s'ha originat pel pagament de places buides (53 %) (Fig. 20). Només el 14% dels ingressos d'aquest servei hauria vingut de les quotes directes d'usuaris, majoritàriament del primer trimestre del 2020, quan encara no havien tancat els serveis de centre de dia.

Fig. 20 Distribució dels ingressos dels serveis de centres de dia

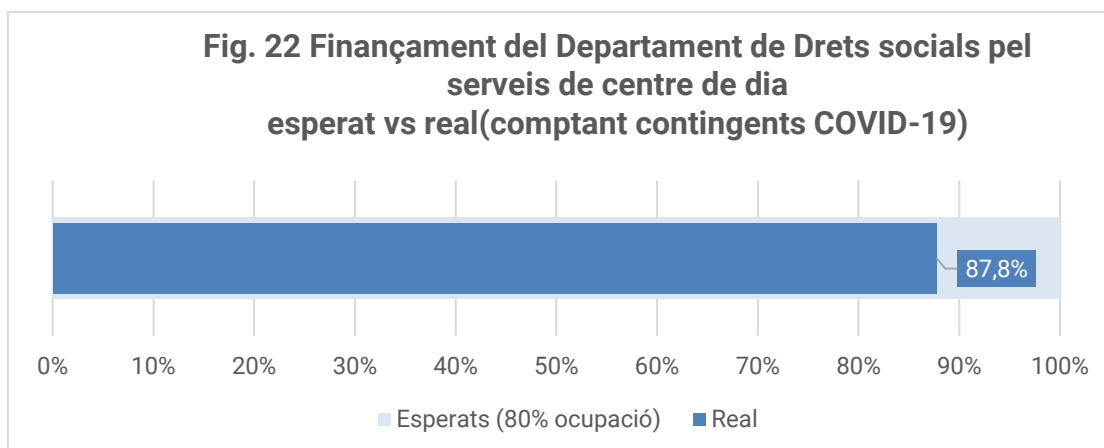

Suposant un 80% d'ocupació en un escenari sense pandèmia, els serveis de centres de dia haurien obtingut un percentatge d'ingressos molt superior (Fig. 21) respecte els ingressos que van registrar. Només han percebut un 26% de les places de concert, aproximadament un 55.5% de les places de col·laboració i un 17% de quotes directes d'usuaris (PEVs i totalment privades).

Fig. 21 Ingressos segons el tipus de places al servei de centre de dia

Si comptabilitzem el pagament de places públiques buides com a ingressos provinents del Departament, aleshores ens trobem en una situació diferent (Fig. 22). La suma del pagament de places buides, els ingressos per places col·laboradores i places concertades hauria suposat el 88% dels ingressos que s'haurien esperat en un any normal (amb un 80% d'ocupació).

Conclusió

Els ingressos provinents directament del Departament de Drets Socials per les places públiques als serveis de residència assistida han arribat fins al 94,2% del que s'hauria esperat al 2020 amb un percentatge d'ocupació del 95%.

Els ingressos directes provinents dels usuaris (PEVS, copagament i ingressos per places totalment privades) s'han mantingut al 98% del que s'hauria esperat per aquest any 2020, amb un 95% d'ocupació.

La majoria dels ingressos totals obtinguts als serveis de residència prové o dels pagaments de les quotes per part dels usuaris o del Departament de Drets Socials. Altres administracions (6%) o la possibilitat d'adquirir altres subvencions (1%) tenen un paper molt residual.

Per altra banda, els serveis de centres de dia han notat el tancament que van haver de fer durant el període de pandèmia l'any 2020.

El pagament de places buides ha permès un nivell d'ingressos del 88% respecte els ingressos que s'haurien rebut del per part del Departament de Drets Socials amb un 80% d'ocupació de places públiques.

Així doncs, els més ressentits hauran estat els centres de titularitat privada que només han concebut com a ingressos un 17% de l'esperat si haguessin tingut un 80% d'ocupació tot l'any 2020. Aquest 17% d'ingressos correspondria majoritàriament als ingressos del 1r trimestre del 2020, quan encara no s'havien tancat els centres de dia.

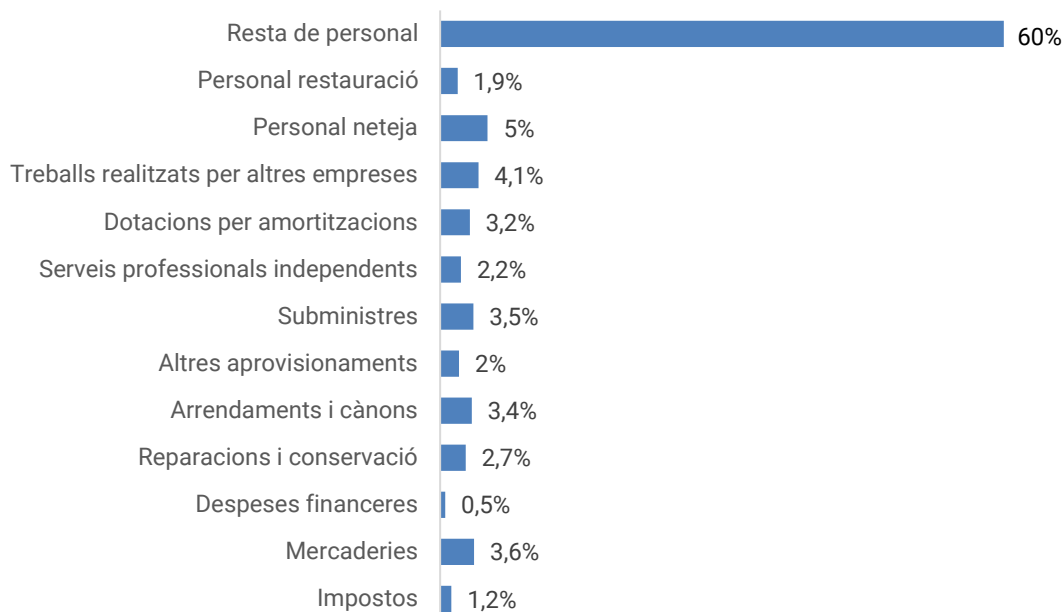
Despeses 2020

Les principals despeses de les entitats enquestades es troba en la partida de personal. Durant l'any 2020, destaca un 5% de la despesa destinada a personal de neteja contractat, respecte el 1,6% del personal de restauració. La resta del personal, d'atenció directa i administració, equivaldria al 60% de les despeses totals de les entitats.

La segona despesa més gran seria la de treballs realitzats per altres empreses (4,1%)

Un 3,6% de la despesa se'n va a subministres (aigua llum, gas). Caldrà fer un seguiment d'aquest concepte amb la pujada cada cop més pronunciada del preu de la llum i el gas

Fig. 23 Distribució del total de la despesa de l'any 2020 de les entitats del sector de la dependència

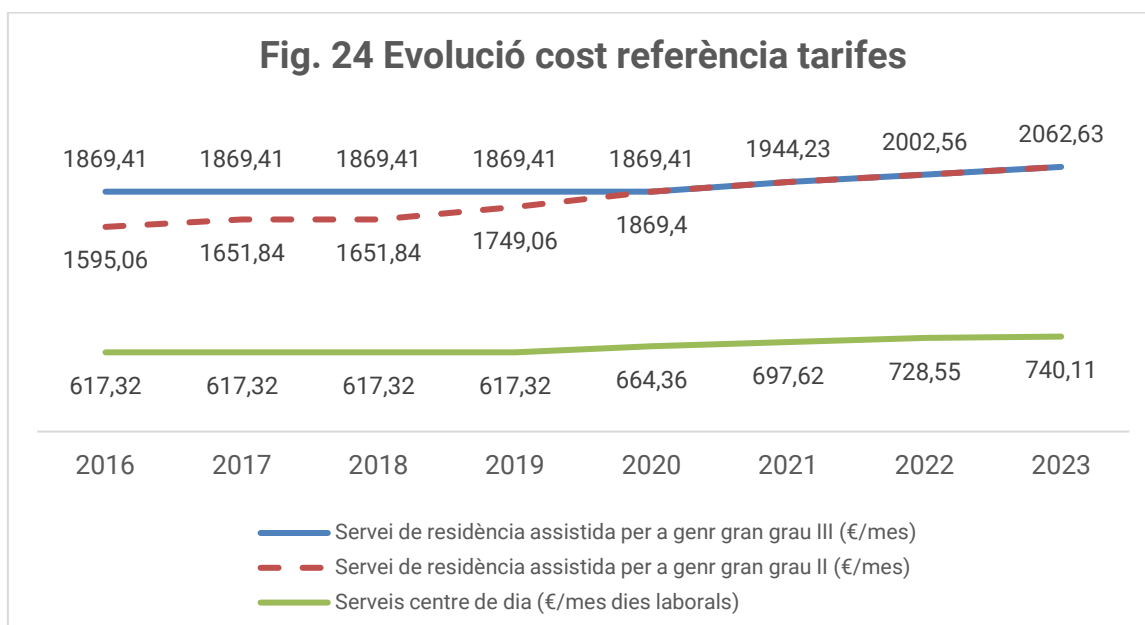
Conclusió

Les despeses totals de les entitats enquestades durant l'any 2020 es centren en la partida de personal (60%). Segons les dades obtingudes, les entitats han tingut una alta despesa en personal de neteja, i podria ser que el servei de restauració estigués majoritàriament subcontractat a altres empreses.

Tarifes públiques

El preu de la plaça pública té una gran repercussió en els ingressos percebuts per les entitats del sector de la dependència. Com hem vist anteriorment, aproximadament el 50% dels ingressos de les entitats recau en el valor d'aquesta tarifa.

Després d'anys d'estancament, l'any 2020 ha esdevingut un any d'irrupció (fig. 24). En el servei de residència assistida, s'ha equiparat el preu de la tarifa pública pels usuaris amb grau II i III de dependència. I hi ha hagut un augment del preu de la tarifa pública pel servei de centres de dia. La previsió anunciada pel govern, (i així ha estat al 2021) és la de seguir incrementant aquestes tarifes fins al 2023 per assolir un preu més adequat als costos que impliquen aquestes places.

Tot i així, el preu de la plaça pública per aquests dos serveis segueix sent inferior als preus de la plaça privada l'any 2020 (Taula 5)

Taula 5. Preu dels principals serveis d'atenció directa l'any 2020

	Residència assistida	Centre de dia
Plaça pública	1.869,41 €/mes	664,36 €/mes
Preu mitjà d'una plaça privada	2.239 €/mes	731 €/mes

Conclusió

El preu de les tarifes públiques ha estat estancat durant molts anys, tant en els serveis de residència assistida com en el de centres de dia, deixant unes tarifes molt allunyades dels costos reals que comporta una plaça d'aquestes

característiques. Al 2020 ha començat un increment que es preveu que continuï fins al 2023. Caldrà estudiar aquesta evolució i comprovar l'efecte de l'increment al 2021 un cop es recuperi l'ocupació a nivells similars als d'abans de la pandèmia.

Conclusions generals

La tendència dels últims anys mostra el creixement en la capacitat i complexitat del sector de la dependència. L'envelliment de la població té com a clara conseqüència l'augment de persones que intenten accedir al sistema d'atenció a la dependència. Aquest sistema es troba cada any més tensat.

El sistema públic d'atenció a la dependència intenta lidiar amb aquest creixement sostingut però s'ha trobat estancat, els darrers anys en alguns punts:

- Obtenció i revisions de grau de dependència: amb la creixent demanda de sol·licituds inicials de valoració o sol·licituds de revisió, cada any augmenta la diferència entre les sol·licituds que es resolen i les que queden pendents de tramitar
- Obtenció de places públiques: El percentatge de places públiques a residències i centres de dia es manté constant i augmenten per intentar augmentar la capacitat el nombre de PEVs atorgades
- Infrafinançament de les places públiques: tot i l'increment del 2021 del 4% en la tarifa pública, l'import ha estat estancat durant molts anys, tant en els serveis de residència assistida com en el de centres de dia, deixant unes tarifes molt allunyades dels costos reals que comporta una plaça d'aquestes característiques.
- La transferència de persones dels serveis de SAD i teleassistència cap a serveis de residència assistida es veu truncat als serveis de centre de dia que és el servei assistencial amb la taxa de places públiques i PEV més baix i sense pràcticament un increment al llarg dels últims anys.

Efecte COVID-19

L'efecte de la pandèmia l'any 2020 ha tingut clares conseqüències en el sistema de dependència de Catalunya:

- Disminució de sol·licituds de grau de dependència
- Disminució de beneficiaris dels principals serveis d'atenció a la dependència amb finançament públic
- Disminució dels ingressos econòmics esperats l'any 2020 a causa d'una disminució de l'ocupació

Caldrà estudiar i fer un seguiment dels efectes que aquests esdeveniments puguin provocar i monitoritzar la recuperació del sistema d'atenció a la dependència.